

تاریخ دانشگاه تهران

جلد نخست

(دانشگاه در دوره اول ۱۳۲۲-۱۳۱۳)

بخش نخست

تألیف

غلامحسین زرگری نژاد، منصور صفت گل، محمدباقر ونوقی

(استادان دانشگاه تهران)

زیر نظر

غلامحسین زرگری نژاد

انتشارات دانشگاه تهران

شماره مسلسل ۹۴۰۳

سرشناسه	زرگری، غلامحسین، ۱۳۲۹-
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ دانشگاه تهران / مؤلفان: غلامحسین زرگری-نژاد، منصور صفت گل، محمدباقر وثوقی؛ زیر نظر غلامحسین زرگری-نژاد.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۸۵-
مشخصات ظاهری	۱۰ ج: مصور، جدول، عکس.
فروست	انتشارات دانشگاه تهران: ۹۴۰۳.
شابک دوره	978-964-03-9973-6
شابک جلد اول	978-964-03-9403-8
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه.
مندرجات	ج. نخست دانشگاه در دوره اول ۱۳۲۲-۱۳۱۳-
موضوع	دانشگاه تهران -- تاریخ
شناسه افزوده	صفت گل، منصور، ۱۳۴۰-
شناسه افزوده	وثوقی، محمدباقر، ۱۳۳۷-
شناسه افزوده	دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
رده بندی کنگره	LQR۴۵۴/۴۲
رده بندی دیویی	۳۷۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۸۵-۲۴۴۱

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش مهم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ ها، سایت ها، مجله ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

عنوان: تاریخ دانشگاه تهران: جلد نخست (دانشگاه در دوره اول ۱۳۲۲-۱۳۱۳) بخش نخست

تألیف: غلامحسین زرگری-نژاد- منصور صفت گل- محمدباقر وثوقی

زیر نظر: غلامحسین زرگری-نژاد

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۲۰۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مندرجات

۱	مقدمه ریاست محترم دانشگاه تهران
۹	مقدمه معاون محترم پژوهشی دانشگاه تهران
۱۲	مقدمه دکتر محمدابراهیم باستانی پاریزی استاد گروه تاریخ دانشگاه تهران
۱۳	درآمد

بخش نخست:

۲۹	زمینه‌ها و رشته‌های تاریخی تأسیس دانشگاه تهران
----	--

فصل اول:

۳۱	دارالفنون شالوده مدارس عالی ایران معاصر
۴۰	اسامی محصلان رشته طب:
۴۱	اسامی معلمین و متعلمین دارالفنون که خلعت و نشان دریافت کرده‌اند:
۴۱	اسامی شاگردان رشته هندسه:
۴۳	اهدای نشان به معلم کل پیاده‌نظام:
۴۳	اسامی شاگردان پیاده‌نظام دارالفنون که از جانب شاه به انعام مفتخر شدند:
۴۴	اهدای نشان به موسیو کریشش معلم توپخانه:
۴۴	اهدای نشان به موسیو فکتی معلم علم طبیعی و دواسازی دارالفنون:
۴۴	اهدای نشان به موسیو پولاک حکیم‌باشی معلم علم طب دارالفنون:
۶۰	رؤساء معلم‌ها و کارکنان دارالفنون:
۶۳	افول دارالفنون

بخش دوم:

پیش‌زمینه‌های تأسیس دانشگاه تهران در عصر مظفری و دوره مشروطه ۶۹

فصل اول:

از انجمن معارف تا قانون اساسی معارف ۷۱

۱- تأسیس انجمن معارف و ایجاد مدارس جدید ملتی ۷۱

۲- تأسیس شورای عالی معارف توسط امین‌السلطان ۷۴

۳- سیاست اعزام دانشجو به فرنگ در عصر مشروطه ۷۷

تجدید اعزام دانشجو به خارج ۸۱

نظامنامه اعزام محصلین به خارجه ۸۱

احصائیه محصلین اعزامی به کشورهای خارجه ۸۴

احصائیه شاگردان غیر دولتی مقیم ممالک خارجه در سال ۱۳۱۱ ۱۲۶

۴- تصویب قانون اساسی معارف در مجلس دوم مشروطه ۱۲۷

۵- تصویب قانون شورای عالی معارف و تدوین نظامنامه داخلی شورا ۱۳۰

فصل دوم:

مدارس عالی زیرساخت دانشکده‌های اولیه دانشگاه تهران در عصر مشروطه ۱۳۳

۱- مدرسه عالی طب، میراث امیرکبیر برای دانشگاه تهران ۱۳۳

فارغ‌التحصیل‌های مدرسه طب تهران ۱۳۶

۲- مدرسه حقوق و علوم سیاسی شالوده دانشکده حقوق و علوم سیاسی ۱۴۱

گواهینامه دانشجویان مدرسه علوم سیاسی در آستانه ادغام با مدرسه حقوق ۱۴۳

ریاست مرحوم دهخدا و تدوین اساسنامه مدرسه حقوق و علوم سیاسی ۱۴۳

استادان، رؤسا و مدیران مدرسه علوم سیاسی ۱۴۵

اسامی معلمان مدرسه عالی حقوق تا زمان انضمام آن با مدرسه علوم سیاسی ۱۴۹

دروس اولیه مدرسه حقوق ۱۴۹

فارغ‌التحصیلان مدرسه سیاسی از دوره اول تا دوره بیست‌وسوم ۱۵۱

۳- مدرسه صنعتی دولتی و مدرسه عالی مهندسی ۱۶۰

۴- تأسیس مدرسه عالی فلاحیت بنیان تاریخی دانشکده کشاورزی ۱۶۱

۵- مدرسه عالی تجارت ۱۶۳

۶- دارالمعلمین مرکزی و دانشسرای عالی ۱۶۴

قانون تأسیس دانشسراهای مقدماتی و عالی (مصوب ۱۹ اسفند ۱۳۱۲) ۱۷۱

بخش سوم:

- از قانون تأسیس تا افتتاح شورای دانشگاه ۱۷۵
- درآمد: ۱۷۷
- دوره اول: دوره شکل‌گیری و تثبیت ساخت و سازمان آموزشی و اداری ۱۷۹
- دوره دوم: دوره استقلال از وزارت فرهنگ ۱۸۰
- دوره سوم: تأسیس وزارت علوم و پیوستن دانشگاه تهران به آن ۱۸۱
- دوره چهارم: دانشگاه تهران پس از انقلاب اسلامی ۱۸۳

فصل اول:

- نخستین برنامه‌ریزی‌ها برای تأسیس دانشگاه تهران ۱۸۵
- از لایحه تأسیس دانشگاه تا نظامنامه تأمین اساتید ۱۹۰
- نخستین شور در باره لایحه تأسیس دانشگاه ۱۹۱
- شور دوم و تصویب لایحه تأسیس دانشگاه در مجلس ۱۹۸
- قانون تأسیس دانشگاه، مصوب هشتم خرداد ۱۳۱۳ ۲۰۵
- خرید زمین و آغاز بنای دانشگاه تهران ۲۱۰
- نظامنامه تأمین استادان دانشگاه ۲۱۳

فصل دوم:

- افتتاح دانشگاه و تأسیس دانشکده‌های ششگانه ۲۱۷
- مراسم افتتاح رسمی توسط محمدعلی فروغی نخست‌وزیر وقت ۲۱۷
- تأسیس و افتتاح دانشکده‌های ششگانه دانشگاه تهران ۲۲۱
- سالروز تأسیس دانشگاه، عید معارف ایران ۲۲۵
- مراسم درختکاری در پردیس مرکزی دانشگاه تهران ۲۵ اسفند ۱۳۱۴ ۲۲۹

بخش چهارم:

- نخستین گام‌ها برای برنامه‌ریزی و ایجاد سازمان اداری و آموزشی دانشگاه ۲۳۱

فصل اول:

- تشکیل شورای دانشگاه و نخستین اقدامات و برنامه‌ها ۲۳۳
- ۱- ترکیب اعضا و مصوبات نخستین جلسه شورا ۲۳۳
- ۲- تأسیس دارالانشاء ۲۳۸

- ۳- تدوین نظامنامه شورای دانشگاه ۲۴۲
- ۴- تحولات اعضا و ترکیب شورای دانشگاه در دوره اول ۲۴۵
- ۵- رؤسای دانشگاه در دوره اول ۲۴۷
- ۶- انتخاب نخستین معاون دانشگاه ۲۴۹
- ۷- آیین‌نامه لباس رسمی و رنگ لباس استادان دانشکده‌ها ۲۵۰
- ۸- شورای دانشکده‌ها از آغاز فعالیت ۲۵۳

فصل دوم:

- شورای دانشگاه و تلاش برای تدوین مقررات تأمین اساتید دانشگاه ۲۵۹
- تدوین نظامنامه تهیه رساله و نیل به درجه استادی ۲۵۹
- نظامنامه پیوستن داوطلبان استادی دانشگاه ۲۶۱
- داوطلبان استادی و رساله‌های پیشنهادی آنان ۲۶۲
- انتخاب نخستین هیأت‌های ممیزه ۲۶۵
- تصویب رساله‌های تألیف شده استادان داوطلب تدریس در دانشگاه ۲۶۵
- مخالفت با تقاضای لیسانس‌های دانشسرای عالی و معلمین مدرسه فلاحیت برای پیوستن به دانشگاه و موافقت با درخواست معلمین مدرسه موسیقار ۲۶۷
- بررسی صلاحیت علمی داوطلبان تدریس و استخدام در دانشگاه ۲۶۸
- فهرست تفصیلی تأیید صلاحیت تدریس استادان در شورای دانشگاه تهران ۲۷۰
- شورای دانشگاه و تدوین نظامنامه جدید انتخاب دانشیار ۲۷۷
- متن نظامنامه اولیه انتخاب دانشیار (مصوب ۲۷ آذر ۱۳۱۳ شورای عالی معارف) ۲۷۹
- نظامنامه جدید انتخاب دانشیار (مصوب ۸ خرداد ۱۳۱۴ شورای دانشگاه) ۲۸۰
- شورای دانشگاه و موافقت با فعالیت دانشیاران در ادارات و مؤسسات دولتی ۲۸۱
- نخستین آیین‌نامه ترفیع استادان دانشگاه تهران ۲۸۴
- اعطای دکترای افتخاری به رجال خارجی و داخلی در دوره اول ۲۸۶
- انتخاب پوپ و گذار به عضویت افتخاری دانشگاه ۲۸۶
- اعطای اولین دکترای افتخاری به دکتر قاسم غنی ۲۸۹
- استادان خارجی در دوره اول حیات دانشگاه تهران ۲۹۰
- نخستین استاد زن، در دانشگاه تهران ۲۹۶
- تدریس استادان دانشگاه در دبیرستان‌ها ۲۹۸
- تعیین نخستین کرسی‌های دانشکده‌ها در شورای دانشگاه ۲۹۹

۳۰۸		نخستین گروه هیأت علمی دانشگاه تهران از میان فارغ التحصیلان خارج کشور
۳۰۹		ممنوعیت تحصیل کارکنان در دانشگاه تهران
۳۱۰		کنفرانس ها و سخنرانی های علمی در دوره اول تاریخ دانشگاه
۳۲۰		تکیه کلام برخی اساتید دانشگاه تهران در دوره اول
فصل سوم:		

۳۲۳		عناوین مهم ترین آیین نامه ها، مصوبات و دستورالعمل های شورای دانشگاه
۳۳۸		خلاصه مهم ترین مصوبات نظام آموزشی در شورای دانشگاه تهران
فصل چهارم:		

۳۴۶		ضوابط پذیرش دانشجو، شرایط دریافت دانشنامه و اعطای مدال
۳۴۶		شرایط و ضوابط پذیرش دانشجو در دانشکده های اولیه
۳۵۸		نظامنامه دانشنامه های دانشگاه و شرایط دریافت المثنی
۳۵۹		اعطای مدال درجه اول علمی به دانشجویان شاگرد اول دانشگاه

بخش پنجم:		
۳۶۵		بودجه، اموال، اولین منابع مالی و حقوق اساتید دانشگاه در دوره اول
فصل اول:		

۳۶۷		بودجه، اموال و اولین منابع مالی دانشگاه در دوره اول
۳۷۰		شعبه محاسبات در اداره دارالانشاء
۳۷۱		شورای دانشگاه و اختیارات مالی آن
۳۷۲		نظامنامه اموال دانشگاه
۳۷۳		روند تنظیم بودجه در دانشگاه تهران

فصل دوم:

۳۷۹		نگاهی به حقوق نخستین اساتید دانشگاه
۳۸۱		بودجه مدرسه طب و دانشکده پزشکی در سالهای اولیه

بخش ششم:

۳۹۳		ساختمان ها، املاک و موقوفات دانشگاه تهران
فصل اول:		
۳۹۵		نخستین ساختمان های دانشگاه در دوره اول

۳۹۸	 قانون اجازه استخدام ماکزیم سیرو برای خدمت در دانشگاه تهران
۳۹۹	 احداث دانشکده پزشکی، اولین دانشکده در پردیس مرکزی
۴۰۳	 آغاز عملیات ساختمان اصلی دانشکده پزشکی
۴۱۷	 آزمایشگاه‌های دانشکده پزشکی
۴۲۱	 احداث ساختمان «باشگاه دانشجویان» و نخستین «خوابگاه دانشجویی»
۴۲۲	 احداث ساختمان دانشکده فنی در پردیس مرکزی دانشگاه

فصل دوم:

۴۲۷	 موقوفات دانشگاه
-----	-----------------------

بخش هفتم:

۴۳۹	 کتابخانه‌ها و انتشارات دانشگاه تهران
-----	--

فصل اول:

۴۴۱	 کتابخانه‌های دانشگاه در دوره اول فعالیت دانشگاه تهران
۴۴۸	 کتابخانه دانشکده طب
۴۴۹	 نظامنامه اداره کتابخانه و سخنرانی‌ها و انتشارات فنی (پزشکی)
۴۵۲	 کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی
۴۵۶	 آیین‌نامه کتابخانه دانشکده‌ها (مصوب خرداد ۱۳۲۰)

فصل دوم:

۴۵۹	 پیش‌زمینه‌های تاریخی ایجاد چاپخانه دانشگاه و شکل‌گیری دایره انتشارات
۴۶۱	 قرارداد خرید ششصد سهم پانصد ریالی از شرکت سهامی چاپ
۴۶۲	 قرارداد بین دانشگاه تهران و شرکت سهامی چاپ مورخ بهمن ماه ۱۳۱۵

بخش هشتم:

۴۶۹	 دانشگاه تهران و روابط بین‌المللی
۴۷۱	 شکل‌گیری سازمانی روابط بین‌المللی
۴۷۳	 تبادل استاد و دانشجو و مأموریت‌های علمی
۴۷۴	 شرکت نمایندگان دانشگاه در سمینارهای بین‌المللی
۴۸۰	 پیوندهای پژوهشی دانشگاه و مجامع علمی دنیا

بخش نهم:

۳۸۵	تاریخ تفصیلی دانشسرای عالی و ادبیات در دوره اول تاریخ دانشگاه
۴۸۷	دانشکده‌ها و مؤسسات دانشگاه تهران از آغاز تا سال ۱۳۲۱ شمسی
۴۸۸	تاریخچه تفصیلی دانشسرای عالی و دانشکده ادبیات
۳۹۶	تهیه و نصب مجسمه فردوسی در دانشسرای عالی
۴۹۷	نخستین برنامه‌های درسی دانشکده ادبیات و دانشسرای عالی
۴۹۸	سیر پروگرام‌ها و برنامه و اساسنامه‌های دانشسرای عالی و دانشکده ادبیات
۴۹۸	پروگرام دارالمعلمین عالی مرکزی (مصوب ۳۰ مرداد ۱۳۰۷)
۵۰۱	برنامه درسی دارالمعلمین عالی (۱۳۱۲-۱۳۱۱)
۵۰۳	اساسنامه دانشسرای مقدماتی (مصوب ۶ شهریورماه ۱۳۱۳)
۵۰۸	اساسنامه و دستور تحصیلات دانشسرای عالی (۲۰ شهریور ۱۳۱۳)
۵۱۰	دستورالعمل و مقررات راجع به دانشکده علوم و ادبیات (۲۷ شهریور ۱۳۱۳)
۵۱۴	تأسیس رشته «آثار باستان»
۵۱۷	نخستین آیین‌نامه پذیرش دانشجوی شبانه‌روزی در دانشسرای عالی (۱۳۱۵)
۵۱۹	شرایط پذیرش فارغ‌التحصیل‌های دانشسرای مقدماتی در دانشسرای عالی (۱۳۱۵)
۵۱۵	نخستین نظامنامه امتحانات دانشکده ادبیات (مصوب ۲۳ مرداد ۱۳۱۴)
۵۲۰	نمونه‌ای از نخستین برنامه امتحانات دانشکده ادبیات و دانشسرای (خردادماه ۱۳۱۵)
۵۲۳	نخستین خطابه‌ها و مقالات دانشجویان دانشکده ادبیات
۵۲۸	نخستین گردش علمی دانشجویان
۵۲۸	نخستین آیین‌نامه‌ها در باره تحصیلات بانوان در دانشکده علوم و ادبیات
۵۲۹	نخستین بانوان دانشجو در دانشکده ادبیات
۵۳۰	یکسان شدن تعهدنامه و تعدیه شهریه خانم‌ها و آقایان
۵۳۰	نخستین شرایط تحصیل در دوره دکتری دانشکده ادبیات
۵۳۳	اولین آیین‌نامه رساله دکتری زبان فارسی
۵۳۵	آیین‌نامه امتحان دوره دکتری زبان فارسی
۵۳۵	دکتر محمد معین، نخستین فارغ‌التحصیل دکتری دانشکده ادبیات
۵۳۶	تغییر نظام شهادت‌نامه‌ای به نظام کلاسی
۵۳۷	اساسنامه دانشسرای عالی (مصوبه ۲۴ شهریور ۱۳۱۷)
۵۴۱	انحلال رشته خانه‌داری در دانشکده ادبیات

۵۴۲	 نخستین فارغ‌التحصیلان دانشسرای عالی و دانشکده ادبیات
۵۴۳	 اسامی فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۱۴ دانشسرای عالی
۵۴۳	 اسامی فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۱۵ دانشسرای عالی
۵۴۴	 اسامی دانشجویان فارغ‌التحصیل دانشکده ادبیات ۱۳۱۴-۱۳۱۸
۵۵۰	 فارغ‌التحصیل‌های دانشسرای عالی سال ۱۳۱۸-۱۳۱۹
۵۵۱	 فارغ‌التحصیل‌های دانشسرای عالی (بعد از تعطیل ۱۳۱۹)
۵۵۲	 نخستین انجمن‌های دانشجویی دانشکده ادبیات
۵۵۴	 گسترش انجمن‌های دانشجویی در سال ۱۳۲۱-۱۳۲۰ خورشیدی
۵۵۵	 رؤسا و اساتید دانشکده ادبیات در دوره اول
۵۵۶	 اسامی استادان و رشته تخصصی آنان در سال تحصیلی ۱۳۱۳-۱۳۱۴
۵۵۷	 فهرست استادان دانشکده ادبیات و علوم و دانشسرای عالی ۱۳۱۷-۱۳۱۸
۵۵۸	 نمونه‌هایی از شرح تفصیلی دروس دانشکده‌ها در دوره اول
۵۶۵	 نمونه‌ای از وضعیت حقوقی استادان دانشکده ادبیات
۵۶۵	 پیشنهادات دانشکده ادبیات در شورای دانشگاه

بخش دهم:

۵۷۱	 تاریخ تفصیلی دانشکده علوم معقول و منقول در دوره اول تاریخ دانشگاه
۵۷۳	 پیش زمینه‌های تاریخی
۵۷۸	 مؤسسه وعظ و خطابه
۵۸۰	 دیدار شاهزاده محمود خان از دانشکده علوم معقول و منقول
۵۸۱	 نخستین امتحانات ورودی داوطلبان به دانشکده معقول و منقول
۵۸۲	 نخستین گروه ممتحنین دانشکده علوم معقول و منقول
۵۸۳	 اسامی نخستین گروه پذیرفته‌شدگان دانشکده علوم معقول و منقول
۵۸۶	 نتایج نخستین پذیرفته‌شدگان امتحانات نهایی دانشکده در سال ۱۳۱۴-۱۳۱۵
۵۸۷	 برگزاری امتحانات تجدیدی سال ۱۳۱۴-۱۳۱۵
۵۸۸	 سیر برنامه‌ها و پروگرام‌های دانشکده معقول و منقول
۵۸۸	 دستور تعلیمات دانشکده معقول و منقول (خرداد ماه ۱۳۱۳)
۵۹۰	 نظامنامه اجراء ماده ۹ اساسنامه دانشکده معقول و منقول آبان ۱۳۱۴
۵۹۱	 نخستین جلسه دفاع و رساله‌های تحصیلی دانشکده علوم معقول و منقول

۵۹۳		اساسنامه و دستور تحصیلات مؤسسه تکمیل وعظ و خطابه در سال ۱۳۱۴
۵۹۴		نظامنامه امتحان طلاب و تشخیص مدرسین معقول و منقول در سال ۱۳۱۴
۵۹۶		برنامه تفصیلی آزمایشی دروس دانشکده معقول و منقول در سال ۱۳۱۵
۶۰۰		اساسنامه تکمیلی مؤسسه وعظ و خطابه مصوب ۲ شهریور ۱۳۱۵
۶۰۲		نظامنامه تعیین وظایف محصلین دانشکده در تابستان (مصوب ۱۳۱۵)
۶۰۳		آیین نامه کمک خرج تحصیلی دانشجویان (مصوب ۱۳۱۷)
۶۰۵		تعطیل شدن دانشکده معقول و منقول
۶۰۶		آیین نامه انتقال دانشکده معقول و منقول به دانشکده های حقوق و ادبیات
۶۰۸		نمونه وضعیت حقوق یکی از استادان دانشکده از سال ۱۳۱۸-۱۳۱۳
۶۰۸		آمار فارغ التحصیلان دانشکده علوم معقول و منقول تا سال ۱۳۱۸ خورشیدی
۶۱۳		پیشنهادهای دانشکده معقول و منقول در شورای دانشگاه

بخش یازدهم:

۶۱۷		تاریخ تفصیلی دانشکده طب در دوره اول تاریخ دانشگاه
۶۱۹		انتقال دانشکده طب به محل جدید
۶۲۱		تمایل ارتش به استخدام دانشجویان پزشکی
۶۲۲		تشکیل کمیسیون وضع لغات و اصطلاحات طبی
۶۲۳		پذیرفتن دختران و فارغ التحصیلان قابلیتگی برای تحصیل در دانشکده پزشکی
۶۲۳		اصلاح قانون دانشگاه و پیوستن بیمارستان ها به دانشگاه
۶۳۰		بیمارستان های وابسته به دانشگاه تهران در دوره اول
۶۳۰		۱- بیمارستان امیراعلم
۶۳۰		۲- بیمارستان رازی
۶۳۱		۳- بیمارستان روزبه
۶۳۱		۴- بیمارستان زنان
۶۳۱		۵- بیمارستان سینا
۶۳۲		۶- بیمارستان فارابی
۶۳۲		۷- بیمارستان وزیری
۶۳۳		سیر پروگرام ها و آیین نامه ها و اساسنامه های دانشکده طب
۶۳۳		اساسنامه مدرسه طب (مصوب ۲۹ آذر ۱۳۰۶)

۶۳۸	 پروگرام مدرسه عالی طب (مصوب ۲ مردادماه ۱۳۰۷)
۶۳۹	 نظامنامه مدرسه طب و دوا سازی (مصوب ۲۷ شهریور ۱۳۰۷)
۶۴۵	 پروگرام مدرسه دندان سازی مصوب (۱۵ مرداد ۱۳۰۸)
۶۴۷	 اساسنامه و دستور تحصیلات مدرسه دوا سازی (مصوب مهرماه ۱۳۰۹)
۶۴۷	 پروگرام مدرسه دوا سازی
۶۴۷	 پروگرام دوره عالی دوا سازی
۶۴۹	 اساسنامه و دستور تحصیلات مدرسه عالی دندان سازی (مصوب مهرماه ۱۳۰۹)
۶۵۱	 نخستین برنامه درسی تحصیلات دانشکده طب (اسفند ۱۳۱۱)
۶۵۳	 نظامنامه شورای مدرسه طب و دوا سازی و دندان سازی (مصوب دیماه ۱۳۱۲)
۶۵۴	 نخستین نظامنامه دانشکده طب دانشگاه تهران
۶۵۴	 اساسنامه دانشکده طب (مصوب ۱۶ مرداد ۱۳۱۳)
۶۶۰	 اساسنامه جدید دانشکده طب (مصوب ۱۴ اسفند ۱۳۱۶)
۶۶۸	 آئین نامه رسالات دکترا
۶۶۹	 آئین نامه دریافت دانشنامه
۶۶۹	 آئین نامه جدید امتحان مسابقه ورودی دانشکده پزشکی (مصوب اسفند ۱۳۱۶)
۶۷۱	 قانون خدمتگزاری پزشکان (مصوب هفتم مرداد ۱۳۱۸)
۶۷۴	 اساسنامه شعبه دارو سازی دانشکده پزشکی (مصوب ۱۱ شهریور ۱۳۱۸)
۶۷۷	 اساسنامه شعبه دندان سازی دانشکده پزشکی (مصوب ۱۱ شهریور ۱۳۱۸)
۶۸۲	 آخرین تغییرات در اساسنامه جدید دانشکده پزشکی در ۱۵ مهر ۱۳۱۸
۶۸۳	 تعیین کرسی های دانشکده پزشکی (مصوب ۲۵ دی ماه ۱۳۱۸)
۶۸۴	 قانون اجازه استخدام پرفسور ابرلین به سمت ریاست دانشکده پزشکی
۶۸۵	 مصوبات مجلس و آیین نامه های ویژه اعضای هیأت علمی دانشکده طب
۶۸۷	 آئین نامه کارآموزی دانشجویان دارو سازی (مصوب فروردین ۱۳۱۹)
۶۹۸	 آئین نامه انتخاب دستیاران (مصوب دیماه ۱۳۱۹)
۶۹۵	 آیین نامه برگزیدن دانشیار دانشکده پزشکی (مصوب ۱۳۱۹/۱۲/۱۸)
۷۰۰	 آیین نامه برگزیدن استاد برای اشغال کرسی در دانشکده پزشکی (۱۳۱۹)
۷۰۳	 آئین نامه تخصص پزشکان (مصوب ۲۰ خرداد ۱۳۲۰)
۷۰۷	 آیین نامه استخدام ماماها در سازمان دانشکده پزشکی (۱۳۲۱)
۷۰۸	 آیین نامه سازمان عمومی دانشکده پزشکی (۱۳۲۱)

۷۳۰	اساسنامه و برنامه آموزشگاه امامی و پرستاری دانشکده پزشکی تهران
۷۳۱	قانون اجازه تجدیداستخدام آقای پرفسور شارل ابرلین
۷۳۲	رؤسای دانشکده پزشکی در دوره اول
۷۳۲	شرح درس (تشریح موضعی) رشته طب
۷۳۴	فارغ التحصیل های دانشکده پزشکی
۷۵۰	پیشنهادهای دانشکده طب در شورای دانشگاه

بخش دوازدهم:

۷۶۱	تاریخ تفصیلی دانشکده حقوق علوم سیاسی و اقتصادی در دوره اول تاریخ دانشگاه
۷۶۳	ریشه ها و پیش زمینه ها
۷۶۶	پیوستن مدرسه حقوق و مدرسه علوم سیاسی به دانشگاه تهران
۷۶۷	رؤسای دانشکده حقوق و علوم سیاسی در دوره اول تاریخ دانشگاه
۷۶۹	هیأت مدیره دانشکده حقوق و علوم سیاسی
۷۷۰	مخالفت استادان دانشکده حقوق با پوشیدن لباس متحدالشکل
۷۷۱	اسامی دانشجویان دانشکده حقوق از زمان الحاق به دانشگاه
۷۷۵	نتایج کلی نخستین امتحانات دانشکده حقوق (خرداد ۱۳۱۴)
۷۷۶	اسامی لیسانسیه ها و موضوع رساله ختم تحصیلی دانشکده حقوق (۱۳۱۴)
۷۷۷	امتحانات دانشکده حقوق و آمار کلی قبول شدگان و تجدیدی ها (۱۳۱۴-۱۳۱۵)
۷۷۸	نخستین انجمن دانشجویی: (جامعه محصلین)
۷۷۹	سیر پروگرام های مدرسه حقوق و علوم سیاسی
۷۸۰	اساسنامه مدرسه حقوق و سیاسی (مصوب ۱۵ شهریور ۱۳۰۶)
۷۸۳	اساسنامه مدرسه حقوق و مدرسه علوم سیاسی و اقتصادی (۱۳۰۷)
۷۸۷	اصلاح اساسنامه ۱۳۰۷ دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی (تیرماه ۱۳۱۳)
۷۹۲	نظامنامه پیشنهادی شورای دانشکده حقوق به شورای دانشگاه (۱۳۱۴)
۷۹۷	دستورالعمل های «رساله ختم تحصیل» در دانشکده حقوق
۷۹۸	اساسنامه جدید دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی (مصوب شهریور ۱۳۱۷)
۸۰۱	آیین نامه دانشکده حقوق و علوم سیاسی (مصوب بهمن ۱۳۱۷)
۸۰۶	تغییرات در نظامنامه های مرتبط با مسایل دانشجویی تا سال ۱۳۲۱
۸۰۸	آیین نامه امتحانات دانشکده حقوق (مصوب ۲۸ آبان ۱۳۲۱)

۸۱۴	تغییرات و تفاوت‌های آیین‌نامه‌ها در سالهای مختلف
۸۱۵	نخستین دوره دکترای رشته حقوق
۸۱۶	اسامی استادان و رشته تخصصی آنان در سال تحصیلی ۱۳۱۳-۱۳۱۴
۸۱۶	فهرست استادان دانشکده حقوق و علوم سیاسی ۱۳۱۷-۱۳۱۸
۸۱۷	شرح درس (حقوق جزایی)
۸۱۹	نمونه‌ای از وضعیت حقوقی استادان دانشکده حقوق
۸۱۹	اسامی شاگردان فارغ‌التحصیل مدرسه حقوق
۸۲۴	اسامی فارغ التحصیل‌های دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی و تجارت
۸۳۵	پیشنهادهای دانشکده حقوق و علوم سیاسی در شورای دانشگاه

بخش سیزدهم:

۸۴۳	تاریخ تفصیلی دانشکده علوم در دوره اول تاریخ دانشگاه
۸۴۵	بیش زمینه‌ها و تحولات:
۸۴۶	رؤسای دانشکده علوم در دوره اول تاریخ دانشگاه
۸۴۶	نخستین برنامه‌های درسی و امور آموزشی دانشکده علوم
۸۴۸	برنامه درسی شعبه [رشته] علوم ریاضی و فیزیک و شیمی و علوم طبیعی
۸۵۱	نخستین دستورالعمل تحصیلات دانشکده علوم
۸۵۲	نخستین نظامنامه امتحانات دانشکده علوم
۸۵۳	نمونه‌ای از نخستین برنامه‌های امتحانات دانشکده علوم
۸۵۵	نخستین گردش علمی دانشجویان دانشکده علوم
۸۵۵	تغییر نظام شهادت‌نامه به نظام کلاسی
۸۵۷	فهرست استادان دانشکده علوم در سال تحصیلی ۱۳۱۴
۸۵۸	فهرست استادان دانشکده علوم در سال ۱۳۱۷-۱۳۱۸
۸۵۹	اسامی فارغ‌التحصیلان دانشسرای عالی (شعبه علوم) در سال ۱۳۱۴
۸۶۷	نمونه‌ای از شرح درس‌های دانشکده علوم
۸۶۸	نمونه‌ای از وضعیت حقوق یکی از استادان دانشکده علوم
۸۶۹	پیشنهادهای دانشکده علوم در شورای دانشگاه

بخش چهاردهم:

۸۷۳	تاریخ تفصیلی دانشکده فنی در دوره اول تاریخ دانشگاه
۸۷۵	ریشه‌های تاریخی و تأسیس دانشکده
۸۸۰	افتتاح دانشکده فنی و جشن افتتاحیه در دارالفنون
۸۸۳	پذیرش اولین دوره دانشجو در دانشکده فنی
۸۸۴	کمبود دانشیار و آگهی دانشکده فنی برای استخدام دانشیار
۸۸۵	کثرت داوطلبان تحصیل در دانشکده فنی و نخستین مسابقه ورودی
۸۸۶	دیدار ولیعهد افغانستان از دانشکده فنی
۸۸۷	نظارت استادان دانشکده فنی بر بنای مدارس
۸۸۸	دانشکده فنی، کمبود فضا و مکان و نخستین اعتصاب دانشجویی
۸۸۹	روایتی دیگر از نخستین اعتصاب دانشجویی در دانشکده فنی
۸۹۱	گسترش تلاش‌ها برای خرید لابراتوار
۸۹۸	مسابقات فوتبال دانشجویی و اعضای تیم دانشکده فنی
۹۰۰	نخستین جوبی دانشکده فنی
۹۰۰	نخستین دوره کارآموزی دانشکده فنی
۹۰۲	مراکز کارآموزی دانشجویان دانشکده فنی در دوره اول تاریخ دانشگاه
۹۰۳	مسافرت‌های علمی دانشجویان
۹۰۳	اعتراضات فارغ‌التحصیلان دانشکده فنی به استخدام کارشناسان خارجی
۹۰۵	سیر پروگرام‌ها و اساسنامه‌ها و آیین‌نامه‌های دانشکده فنی
۹۰۵	اساسنامه مدرسه صنعتی دولتی (۱۵ دی ۱۳۰۳)
۹۰۶	پروگرام مدرسه صنعتی دولتی (۱۵ جدی ۱۳۰۳)
۹۰۸	پروگرام کلاس معاون مهندسی طرق و شوارع و ساختمان ابنیه (۱۳۰۶)
۹۱۳	پروگرام مدرسه صنعتی دولتی (مصوب ۸ آبان ۱۳۱۱)
۹۴۵	اساسنامه و دستور تحصیلات دانشکده فنی (مصوب ۱۳ شهریور ۱۳۱۳)
۹۵۴	نخستین آیین‌نامه امتحانات دانشکده فنی
۹۵۶	نخستین آیین‌نامه مقررات مربوط به کارگاه‌های آموزشی
۹۵۶	آیین‌نامه دخول دانشجویان دانشکده فنی به کارخانه
۹۶۱	آیین‌نامه‌های تفصیلی و آزمایشی دانشکده فنی (مصوب مورخ ۱۳۲۱/۹/۲۲)
۹۸۵	اسامی استادان و رشته تخصصی آنان در سال تحصیلی ۱۳۱۴-۱۳۱۵
۹۸۵	فهرست استادان دانشکده فنی ۱۳۱۷-۱۳۱۸

۹۸۷	اسامی نخستین گروه فارغ التحصیلان دانشکده فنی
۹۸۹	نمونه‌ای از شرح درس‌های دانشکده فنی
۹۹۳	نمونه‌ای از وضعیت حقوق یکی از استادان دانشکده فنی
۹۹۳	پیشنهادات دانشکده فنی در شورای دانشگاه

بخش پانزدهم:

۱۰۰۳	تاریخ تفصیلی دانشکده کشاورزی
۱۰۰۵	ریشه‌ها و زیرساخت‌ها (از مدرسه فلاحت مظفری تا مدرسه عالی فلاحت)
۱۰۱۱	تأسیس مدرسه عالی فلاحت در ۲۶ آذر ۱۳۰۹ در قصر سلیمانیه کرج
۱۰۱۳	تعداد محصلین و معلمان اولیه مدرسه عالی فلاحت
۱۹۱۵	تشکیل بنگاه‌های علمی و فلاحتی کرج
۱۰۱۶	تشکیل کلاس‌های آموزشی عمومی برای داوطلبان امور فلاحت
۱۰۱۷	روابط و معاهدات مؤسسات علمی و فلاحتی کرج با اتحاد شوروی
۱۰۱۷	قرارداد دفع آفات بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی
۱۰۱۹	قرارداد صحنی بیطاربی بین ایران و دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی
۱۰۲۷	قرارداد مبارزه با ملخ در نواحی سرحدی
۱۰۲۸	اسامی مدیران مدرسه، دبیرستان و مدرسه عالی فلاحت
۱۰۲۹	رؤسای مدرسه فلاحت مظفری
۱۰۲۹	مدیران دبستان بزرگران
۱۰۲۹	رؤسای دبیرستان فلاحت
۱۰۳۰	رؤسای مدرسه عالی فلاحت
۱۰۳۱	قانون اجازه استخدام استادان خارجی
۱۰۳۲	هیأت اداره کنندگان مؤسسات علمی و فلاحتی کرج
۱۰۳۳	استادان و دبیران مؤسسات علمی و فلاحتی کرج (۱۳۱۵-۱۳۱۸)
۱۰۳۷	صورت هزینه سال ۱۳۱۶ بنگاه‌های علمی و فلاحتی کشاورزی کرج
۱۰۳۸	آزمایشگاه‌های بنگاه‌های علمی و فلاحتی کرج
۱۰۳۸	رساله‌های فراغت از تحصیل دانشکده فلاحت
۱۰۳۹	انجمن سالنامه بنگاه‌های علمی و فلاحتی کشاورزی کرج
۱۰۴۰	روند و چگونگی تأسیس دانشکده کشاورزی
۱۰۴۳	از دغدغه‌های دانشگاه تا مصوبه هیأت وزیران برای الحاق به دانشگاه

۱۰۵۲	سیر پروگرام‌ها و اساسنامه‌ها و برنامه‌های مدارس فلاح
۱۰۵۲	اساسنامه و پروگرام مدرسه فلاح (مصوب ۱ خرداد ۱۳۰۷)
۱۰۵۴	پروگرام دروس مدرسه عالی فلاح و صنایع روستایی
۱۰۶۳	نخستین اساسنامه پیشنهادی برای تأسیس مدرسه عالی فلاح
۱۰۶۶	تصویب نخستین اساسنامه مدرسه عالی فلاحی ۱۶ فروردین ۱۳۱۱
۱۰۷۲	اساسنامه و دستور تحصیلات دبیرستان فلاح (۱۳ آذر ۱۳۱۳)
۱۰۸۳	برنامه درسی مدرسه عالی فلاح در سال تحصیلی ۱۳۱۵-۱۳۱۶
۱۰۸۴	اساسنامه دانشکده کشاورزی (مصوب ۱۳ بهمن ۱۳۱۹)
۱۰۸۷	برنامه درسی و تحصیلات دانشکده کشاورزی
۱۰۹۸	اسامی فارغ التحصیلان مدرسه عالی فلاح
۱۱۰۹	پیشنهادهای دانشکده کشاورزی در شورای دانشگاه

بخش شانزدهم:

۱۱۱۱	تاریخچه دانشکده دامپزشکی
۱۱۱۳	پیشینه تاریخی
۱۱۱۶	خرید احشام و اغنام استرالیایی برای تکثیر در دانشکده فلاح
۱۱۱۷	تلاش ارتش برای استخدام دانشجویان دامپزشکی
۱۱۱۸	دانشکده دامپزشکی و سیر الحاق آن به دانشگاه تهران
۱۱۲۲	سیر پروگرام‌ها و نظامنامه‌های دانشکده دامپزشکی
۱۱۲۳	اساسنامه مدرسه عالی بیطاری (دانشکده دامپزشکی) در سال ۱۳۱۳
۱۱۲۶	اساسنامه و برنامه تحصیلات آموزشگاه دامپزشکی در سال ۱۳۱۷
۱۱۳۰	اساسنامه دانشکده دامپزشکی (مصوب ۱۳۱۹)
۱۱۳۱	دانشنامه دانشکده دامپزشکی (مصوب ۱۳۱۹)
۱۱۳۲	برنامه تحصیلات دانشکده دامپزشکی (مصوب ۱۳۱۹)
۱۱۳۵	امتحانات دانشکده دامپزشکی (مصوب ۱۳۱۹)
۱۱۳۷	طرح پیشنهادی آیین‌نامه گذراندن پایان‌نامه دامپزشکی (۱۳۱۹)
۱۱۳۸	استادان و دبیران آموزشگاه دامپزشکی در سال تحصیلی ۱۳۱۶-۱۳۱۷
۱۱۳۹	اسامی نخستین فارغ التحصیلان دانشکده دامپزشکی (۱۳۱۶-۱۳۱۹)
۱۱۴۱	پیشنهادهای دانشکده دامپزشکی در شورای دانشگاه

بخش هفدهم:

۱۱۴۳	تاریخچه تفصیلی دانشکده دانشکده هنرهای زیبا
۱۱۴۵	پیشینه تاریخی
۱۱۴۸	آیین‌نامه تأسیس دانشکده هنرهای زیبا مصوب ۹ شهریور ۱۳۱۹
۱۱۴۹	تغییر نام دانشکده هنرهای زیبا به هنرکده
۱۱۵۰	نخستین استادان دانشکده هنرهای زیبا
۱۱۵۰	سیر پروگرام‌ها مدارس هنری از آغاز تا اساسنامه دانشکده هنرهای زیبا
۱۱۵۱	پروگرام مدرسه موسیقی شهنازی مصوب سوم دی‌ماه ۱۳۰۸
۱۱۵۳	اساسنامه و نظامنامه و دستور تحصیلات هنرستان موسیقی (تیرماه ۱۳۱۳)
۱۱۵۸	اساسنامه و برنامه هنرستان موسیقی (مصوب ۱۵ دی ۱۳۱۵)
۱۱۶۳	شعبه مخصوص تحصیل موسیقی نظام در هنرستان موسیقی
۱۱۶۵	مقررات و برنامه شعبه مخصوص تحصیل موسیقی نظام در هنرستان موسیقی
۱۱۶۸	اساسنامه و برنامه هنرستان عالی هنرهای زیبا (مصوب ۴ دی‌ماه ۱۳۱۸)
۱۱۸۵	اساسنامه و برنامه هنرستان موسیقی (مصوب ۲۵ آذر ۱۳۲۰)
۱۱۹۳	نخستین اساسنامه دانشکده هنرهای زیبا (۱۳۱۹)
۱۱۹۴	نگاهی به کلیات اساسنامه نه ماده‌ای دانشکده هنرهای زیبا
۱۱۹۵	اساسنامه دانشکده هنرهای زیبا (مصوب ۹ شهریور ۱۳۱۹)
۱۱۹۶	آیین‌نامه موقتی دانشکده هنرهای زیبا برای سال تحصیلی ۱۳۱۹-۱۳۲۰
۱۱۹۸	آیین‌نامه امتحان ورودی دانشکده هنرهای زیبا (۱۳۲۰-۱۳۱۹)
۱۱۲۰۰	آیین‌نامه داخلی دانشکده هنرهای زیبا (۱۳۲۰-۱۳۱۹)
۱۲۰۲	نخستین نظام آموزشی «پاداش» در دانشگاه تهران
۱۲۰۴	نخستین فهرست مواد درسی و والور هر کدام
۱۲۰۶	اساسنامه هنرکده (مصوب سوم مهرماه ۱۳۲۲)
۱۲۰۸	نمونه‌ای از وضعیت حقوق یکی از استادان دانشکده
۱۲۰۸	پیشنهادات دانشکده هنرهای زیبا در شورای دانشگاه
۱۲۱۰	کتابنامه
۱۲۲۳	نمایه

■ مقدمه ریاست دانشگاه تهران

پس از دارالفنون که بی‌شک اولین «اونیورسسته» تاریخ ایران بود که به همت میرزا تقی‌خان امیرکبیر پایه‌گذاری شد، در تاریخ ایران زمین هیچ مؤسسه و نهاد فرهنگی و آموزشی را سراغ نداریم که توانسته باشد همانند دانشگاه تهران، افزون بر انجام رسالت اصلی خود، یعنی تربیت و تعلیم جوانان کشور و گسترش علم و دانش در میان آنان، در متن حیات سیاسی و فرهنگی و اعتقادی و ایدئولوژیک جامعه ایران نیز نقشی تا به این اندازه فعال و ماندگار و تاریخ ساز ایفا کرده باشد.

دانشگاه تهران که در هفتاد سالگی خود نیز همچنان با پویایی و نشاط تمام در عرصه آموزش عالی، پیشگام و پیشتاز و بالنده است، چه در دوره اول حیات خود که با جانمایه‌ای از میراث دارالفنون و ترکیب و تجمع مدارس عالی عصر مشروطه پدید آمد و چه در ادوار بعدی زندگی خویش که به تدریج دانشگاه‌های جدیدی در کنار آن پدید آمدند، همواره در نظام آموزش عالی کشور مقام نخست علمی خود را حفظ کرده و توانسته با تقدیم هزاران دانش‌آموخته در سطوح مختلف کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی به جامعه، در پهنه جهانی نیز اعتباری برجسته و ممتاز کسب کند و همچنان به عنوان معتبرترین دانشگاه ایران «نماد آموزش عالی کشور» محسوب شود.

دانش‌آموختگان دانشگاه تهران به عنوان جلوه‌ای از آثار و ثمره وجود این دانشگاه، نه تنها طی هفتاد سال گذشته، شالوده و زیرساخت گسترش و توسعه و تعمیق آموزش متوسطه کشور شده‌اند، بلکه شمار زیادی از آنان نیز در تمهید مقدمات حیات دیگر دانشگاه‌های کشور و ایجاد آنها، نقشی انکارناپذیر ایفا کرده‌اند. به همین دلیل است که چون غالب دانشگاه‌های کشور در واقع تداوم وجود و بسط گوهر هستی دانشگاه تهران بوده‌اند، این دانشگاه، به درستی «دانشگاه مادر» لقب گرفته است.

دانشگاه تهران افزون بر تربیت هزاران دبیر، مهندس، پزشک، داروساز، دامپزشک، معمار، هنرمند، اقتصاددان، مورخ، جامعه‌شناس، سیاستمدار و حقوق‌دان که می‌توان امتداد هستی و حیات آنان را به وضوح در پهنه مدارس و دانشگاه‌های کشور و عرصه‌های فرهنگی، تمدنی و علمی اقصی نقاط ایران مشاهده کرد، طی زندگی هفتاد ساله خود هزاران عالم و استاد صاحب

نام و صاحب کرسی را به کشورهای پیشرفته نیز تقدیم کرد، حتی با تأملی اندک در نام و نشان استادان دانشگاه‌های خارجی هم می‌توان به بسط حیات و هستی و نقش دانشگاه تهران در جامعه علمی جهانی و مشارکت تربیت یافتگان آن در خدمت به ساحت علم و دانش در عرصه بین‌المللی پی برد.

تألیف و نشر هزاران کتاب و مقاله علمی و برگزاری صدها سمینار و کنفرانس داخلی و بین‌المللی، ثبت اکتشافات و اختراعات چشمگیر در رشته‌های دانشگاهی و ایجاد مراکز گوناگون علمی و پژوهشی و درمانی، از جمله احداث و توسعه بیمارستان‌های تخصصی و فوق تخصصی، راه‌اندازی مؤسسه ژئوفیزیک و پایش زلزله‌های کشور، تأسیس و راه‌اندازی ده‌ها مؤسسه و مرکز مطالعاتی گوناگون دیگر که پس از انقلاب اسلامی با جهش تمام رشد و توسعه یافته و هر کدام به سهم خود منشأ خدمات فراوان و اعتلای علمی جامعه ایران شده‌اند، بخش دیگری از آثار و ثمره‌های حیات دانشگاه تهران و امتداد هستی آن در عرصه زندگی جامعه ایران است. بی‌شک تمام این آثار و ثمره‌ها در پرتو عشق و اعتقاد دانشگاهیان به شکوفایی علمی کشور و بنای میهنی پیشرفته و آباد و تلاش برای تجدید عصرزین فرهنگ و تمدن ایران اسلامی صورت گرفته است.

اشاره شد که دانشگاه تهران و دانشجویان این دانشگاه، همواره در کنار رسالت اصلی خویش مبنی بر آموزش و توسعه علمی کشور در عرصه‌های سیاسی و فرهنگی و اعتقادی ایران زمین نیز نقشی برجسته و مستمر داشته‌اند. اگر از هفت سال حیات اولیه دانشگاه تهران که در عصر احتناق شدید کشور سپری شد، صرف نظر کنیم، می‌توان به وضوح ملاحظه کرد که از شهریور ۱۳۲۰ تا زمان حاضر، دانشگاه تهران عمده‌ترین مرکز تولید اندیشه و برنامه‌های سیاسی، به خصوص پیشگام و پیشاهنگ مقابله و مقاومت در برابر استبداد و استعمار و رکن مهم انتقال آگاهی و معرفت سیاسی به متن جامعه ایران بوده است.

پس از اشغال ایران توسط متفقین و تبعید رضاشاه به جزیره موریس، در حالی که سیاست کشورهای اشغالگر، حفظ سلطنت بود، میان آنان در صحنه سیاسی ایران رقابتی آشکار و پنهان نیز جریان یافت. این در حالی بود که دربار پهلوی نیز تلاش می‌کرد تا از راه تعمیق روابط خود با انگلیسی‌ها، به تجدید اقتدار خود مبادرت کند. پس از سقوط دولت فروغی که به نظر می‌رسید بیشتر برای حفظ سلطنت و تثبیت مجلس سیزدهم (یعنی مجلسی که نمایندگان آن در دوره استبداد رضاشاهی و با همراهی سفارت بریتانیا انتخاب شده بودند) برگزیده شد فرصتی برای شکل‌گیری کابینه قوام السلطنه که به استقلال رأی در مقابل دربار شهرت داشت، پدید آمد. در آذر

۱۳۲۱ چون مخالفت دربار و انگلیسی‌ها با قوام‌السلطنه شدت یافت و در نهایت به واقعه ۱۷ آذر ۱۳۲۱ منجر شد، نخستین زمینه برای حضور و واکنش دانشگاه و دانشجویان و برخی استادان دانشگاهی در سیاست کشور فراهم شد. دانشجویان در حالی که از سوی اداره آگاهی و شهرستانی تحت فشار و تهدید قرار داشتند، با مشارکت فعال در متینگ میدان بهارستان به مخالفت گسترده و چشمگیر با دربار و حامیان خارجی آن پرداختند. حضور دانشجویان و دانشگاهیان در میدان بهارستان حداقل دو نتیجه بسیار مهم را به دنبال داشت:

نخست: گسترش و تعمیق خودآگاهی سیاسی در درون جامعه دانشگاهی و وقوف دانشگاهیان به ویژه دانشجویان، از قابلیت‌های سیاسی و اجتماعی خود برای اثرگذاری در مسیر تحولات سیاسی؛

دوم: وقوف دستگاه حاکمیت بر این قابلیت و برنامه ریزی برای نفوذ و مهار دانشگاه و دانشگاهیان.

در بهمن ۱۳۲۷، در شرایطی که دربار توانسته بود از راه توافق‌های جدی با دولت انگلیس زمینه بیشتری برای تجدید اقتدار خود فراهم کند، شاه کوشید تا با حضور در دانشگاه و سخنرانی در دانشکده حقوق، بسر نفوذ خود در دانشگاه و پیوند با فرهیختگان دانشگاهی را فراهم کند. ترور نا فرجام او در دانشکده حقوق، اجرای این سیاست را چندین سال به عقب انداخت. پس از شکل‌گیری نهضت ملی شدن صنعت نفت، دانشگاه تهران به راستی به یکی از مهمترین سنگرهای مقاومت در برابر مطامع استعماری تبدیل شد و توانست نقشی بسیار مؤثر در استمرار تلاش‌های دولت ملی ایفا کند. نگرانی از همین تلاش‌ها و قابلیت‌های جامعه دانشگاهی در تغییر روند تصمیم‌گیری‌ها بود که موجب شد تا پس از تشکیل کابینه رزم آرا، وی به شدت خواستار واکنش شدید و کنترل نظامی دانشگاه شده و در این زمینه نامه‌های اعتراض‌آمیز متعددی به دانشگاه ارسال دارد و مقدمات اعمال سیاست‌های پلیسی در دانشگاه را که سال‌ها بعد با تشکیل ساواک به نتیجه رسید، فراهم کند.

پس از نهضت ملی شدن صنعت نفت، واکنش فعال استادان و دانشجویان متعهد و وفادار به نهضت ملی، علیه کودتای ۲۸ مرداد و همراهی وسیع آنان با نهضت مقاومت ملی، نقطه عطف دیگری در حیات سیاسی دانشگاه و حضوری مؤثر علیه سیاست تجدید دیکتاتوری و از میان رفتن استقلال کشور برد.